

Profesor Wanda Budohoska 1918-1997

Spółeczność psychologów z głębokim smutkiem przyjęła wiadomość o śmierci Profesor Wandy Budohoskiej. Prof. Budohoska należała do grona wybitnych twórców, którzy w okresie powojennym wyznaczali kierunek rozwoju psychologii w Polsce. Jej prace przyczyniły się zwłaszcza do rozwoju biologicznego nurtu w psychologii, łączącego nowe zdobycze nauk neurobiologicznych z wiedzą psychologiczną.

Prof. Budohoska ukończyła studia w 1952 r. na Wydziale Humanistycznym (sekcja filozoficzna) Uniwersytetu Łódzkiego, a następnie rozpoczęła pracę pod kierunkiem prof. E. Geblewicza w Zakładzie Psychologii Eksperymentalnej Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego PAN. Jej zainteresowania koncentrowały się głównie wokół zagadnień uczenia się i pamięci. Na podstawie rozprawy pt. „Badania nad skojarzeniami wstecznymi w uczeniu się seryjnym” uzyskała w 1960 r. tytuł doktora nauk przyrodniczych. Gdy w 1965 r. zlikwidowano Zakład Psychologii Eksperymentalnej, przeniosła się na Uniwersytet Warszawski do Katedry Psychologii Wychowawczej, kierowanej przez prof. M. Żebrowską. Obok pracy dydaktycznej prof. Budohoska prowadziła tu intensywne prace badawcze koncentrujące się na psychofizjologicznych podstawach pamięci. Badania te, oprócz walorów poznawczych, miały również aspekt praktyczny, bowiem poszukiwano w nich najbardziej efektywnych metod uczenia się i zapamiętywania. W 1966 r., na podstawie pracy *Z badań nad przyczynami zapomniania*, uzyskała stopień doktora habilitowanego nauk humanistycznych. Praca ta, nagrodzona przez ministra oświaty i szkolnictwa wyższego, dostarczyła nowych danych na temat mechanizmów zapamiętywania, a zwłaszcza roli hamowania wstecznego w tym procesie. Jak na ówczesne czasy praca ta była również pionierska z punktu widzenia metodycznego. Stanowiła bowiem ważny model badania pamięci za pomocą precyzyjnie opracowanych metod psychologii eksperymentalnej, które dopiero stopniowo odbudowywano i rozwijano po latach wojennych.

W 1970 r. prof. J. Konorski – dyrektor Instytutu Biologii Doświadczalnej im. M. Nenckiego – dostrzegając potrzebę uzupełnienia badań prowadzonych w Zakładzie Neurofizjologii o tematykę psychologiczną, zaproponował W. Budohoskiej, by na terenie tego zakładu zorganizowała pracownię psychofizjologii. Propozycja ta była bardzo dla niej atrakcyjna, bowiem dawała jej możliwość rozwoju zainteresowań procesami poznawczymi człowieka, opierając się na znakomitej szkole neurofizjologicznej, w której prof. Konorski był niewątpliwie czołową postacią. W ciągu zaledwie kilku lat prof. Budohoska zdołała stworzyć prężny zespół zajmujący się psychofizjologicznymi badaniami nad percepcją i pamięcią u ludzi. W badaniach tych wykazano m.in. odmienną rolę mózgowych mechanizmów leżących u podłoża percepcji bodźców nowych i tych, które są dobrze znane człowiekowi. Wykazano również istnienie bardzo krótkotrwałej formy pamięci (tzw. pamięci natychmiastowej), niezwykle podatnej na wszelkie zakłócenia. Osiągnięcia te przyniosły W. Budohoskiej w 1976 r. tytuł profesora nadzwyczajnego. Początkowo prowadzone badania tylko osób dorosłych bez uszkodzeń układu nerwowego, w dalszych etapach swej pracy naukowej prof. Budohoska poszerzyła o badania rozwojowe oraz o badania pacjentów z uszkodzeniami mózgu. Jednocześnie wprowadziła do swojej pracowni nowe techniki badawcze, m.in. elektrofizjologiczne. Łączenie różnych metod (w tym metod psychologii eksperymentalnej, psychofizjologii, neuropsychologii i elektrofizjologii) umożliwiło wieloaspektowe podejście do badanych zagadnień i przyniosło interesujące wyniki opublikowane w czasopiśmie o zasięgu międzynarodowym. Jednocześnie prof. Budohoska poszerzyła swe zainteresowania badawcze o tematykę asymetrii funkcjonalnej półkul mózgowych. Zagadnienie to znalazło się w centrum uwagi wielu laboratoriów na świecie po przyznaniu R. Sperry'emu nagrody Nobla za badania na pacjentach z rozszczepionym mózgiem. Prof. Budohoska włączyła się intensywnie w nurt tych badań. Dostarczyły one wiele nowych danych na temat roli lewej i prawej półkuli mózgowej w procesach percepcji, pamięci i emocji. Wykazano w nich m.in., że asymetria półkulowa jest procesem dynamicznym, zmieniającym się w trakcie analizy napływającej z otoczenia informacji oraz że istotną rolę w jej powstawaniu odgrywa spoidło wielkie mózgu. Jednocześnie stwierdzono, że mechanizmy asymetrii półkulowej mogą mieć istotne znaczenie w niektórych zaburzeniach związanych z procesami językowymi, takimi jak dysleksja czy jękanie się. Wyniki tych badań, cytowane w literaturze światowej, stanowią ważny wkład w poznanie mechanizmów organizacji funkcjonalnej mózgu człowieka.

Po przejściu na emeryturę w 1989 r. prof. Budohoska była nadal aktywna zawodowo, uczestnicząc w życiu naukowym zarówno Instytutu im. Nenckiego, jak i innych placówek naukowych w Polsce.

Prof. Budohoska jest autorem lub współautorem ponad 100 prac, w tym kilku podręczników akademickich. Niektóre z nich, np. *Psychologia uczenia się* (współaut. Z. Włodarski), *Psychologia ogólna* (red. T. Tomaszewski) czy *Dwie półkule – jeden mózg* (współaut. A. Grabowska), od wielu lat stanowią ważną pomoc w nauczaniu psychologii na uczelniach w Polsce. Prof. Budohoska wykształciła dwóch docentów i kilkunastu doktorów, którzy z powodzeniem kontynuują pracę w różnych ośrodkach naukowych w kraju i za granicą. Jej aktywność w życiu naukowym znalazła swój wyraz w członkostwie Rad Naukowych Instytutu Biologii Doświadczalnej PAN oraz

PROFESOR WANDA BUDOHOSKA 1918-1997

Instytutu Psychologii UW, Komitetów Nauk Neuropsychologicznych i Neurologicznych PAN oraz Towarzystw Naukowych (Polskiego Towarzystwa Psychologicznego, Polskiego Towarzystwa Fizjologicznego, Polskiego Towarzystwa Badań Układu Nerwowego). Przez wiele lat prof. Budohoska była również członkiem zespołu redakcyjnego *Polish Psychological Bulletin*. Jej osiągnięcia naukowe były kilkakrotnie nagradzane przez ministra oświaty i wychowania oraz Sekretarza Naukowego PAN.

Charakterystyka postaci prof. Budohoskiej byłaby niepełna, gdyby ograniczyć ją tylko do Jej osiągnięć naukowych. Prof. Budohoska była bowiem niezwykle osobą, pełną radości życia, emanującą ciepłem, serdecznością i życzliwością, zawsze otwartą na problemy innych. Jej życzliwości i pomocy doświadczyło wielu z nas. Do swoich osiągnięć naukowych odnosiła się zawsze z niezwykle skromnością i krytycyzmem. Dlatego współpraca z Nią była dla Jej uczniów wspaniałym doświadczeniem życiowym, które kształtowało nas nie tylko jako naukowców, ale również jako ludzi. Tworzyła wokół siebie szczególny klimat, gdzie elementy autentycznej pasji naukowej przeplatały się z niezwykle osobistym stosunkiem do innych ludzi. Atmosfera w Jej pracowni przypominała trochę dom rodzinny. Z jednej strony zarażała nas swoim entuzjazmem w poszukiwaniach naukowych, z drugiej zaś żywo interesowała się życiem naszym i naszych rodzin. Była więc dla nas nie tylko Nauczycielem, ale i Przyjacielem. Miała przy tym niezwykle dar słuchania innych, nawet tych, stawiających pierwsze kroki w pracy naukowej. Dlatego wszystkie nasze projekty badawcze rodziły się ze wspólnych rozmów i nigdy nie były przez Nią narzucane. Dzięki temu byliśmy bardzo zaangażowani w to, co robimy, i mieliśmy poczucie, że realizujemy swoje własne pomysły. Wszystkie te cechy składały się na Jej szczególnie czar osobisty, urzekający wszystkich, którzy się z Nią zetknęli.

I choć Jej dzieła naukowe przetrwają, będzie nam brakować Jej ciepłej osobowości, serdecznych rozmów, pełnych entuzjazmu dyskusji, Jej optymizmu oraz urody życia, jaka z Niej emanowała.

Anna Grabowska